

Jaarverslag 2019

Steenuilen in Limburg

Steenuilenwerkgroep Limburg maakt deel uit van Vogelwacht Limburg
Coördinator en regiocontactpersoon STONE: Geco Visscher

06-21545462 / gecovisscher@gmail.com

<https://www.vogelwacht-limburg.nl/>

Voorwoord

Beste Uilenbeschermers,

Na twee jaar afwezigheid is het dit jaar weer gelukt om een jaarverslag te maken. In dit jaarverslag staan uiteraard de broedgegevens zoals jullie deze hebben doorgegeven. Verder staan er leuke bijdragen in van een paar veldwerkers en hebben we een poster met groeistadia van juveniele steenuilen en een bouwtekening van een marterproof nestkast bijgevoegd.

Het jaarverslag kijkt terug op een jaar waarin bij de Steenuilenwerkgroep Limburg het één en ander veranderd is.

Peter Alblas heeft na ruim 6 jaar het coördinatorschap overgedragen aan ondergetekende. Ik heb Peter altijd bijzonder gewaardeerd om zijn passie voor steenuilen. Hij kon er mooi over vertellen en vond het belangrijk dat de goede dingen werden gedaan. Peter dook hiervoor diep in de data, tekende op landkaarten aan waar wel en waar niet gecontroleerd werd en bleef, soms tegen beter weten in, telkens wijzen op het belang van goede (na-)controles. Ook via deze weg wil ik Peter bedanken voor zijn inzet bij de bescherming van de Limburgse steenuilen!

Ik mag het stokje nu overnemen.

Voor degenen die mij nog niet kennen: de naam is Geco Visscher en ik ben een jaar of 15 bezig met de bescherming van steenuilen binnen de gemeente Echt-Susteren.

Die bescherming gaat van het zoeken naar geschikte biotopen, tot het plaatsen van nestkasten en het uitvoeren van broedbiologisch onderzoek.

Hierbij vind ik persoonlijk het inventariseren met behulp van de territoriumroep elk voorjaar weer een spannende en plezierige gebeurtenis. 't Is toch telkens weer spannend of een steenuil, na een soms lange winter, weer antwoord geeft op "mijn" territoriumroep!

Daarnaast ben ik bestuurslid van Vogelwacht Limburg.

Omdat de Steenuilenwerkgroep Limburg een onderdeel hiervan is, is dit erg makkelijk.

De lijntjes zijn lekker kort.

De komende jaren wil ik samen met jullie gaan werken aan de kwaliteit van onze telgegevens (bijv. nacontroles) en het doorgeven van telgegevens aan onze eigen groep en aan Sovon en aan een gebiedsdekkende bescherming van steenuilen in heel Limburg..

Bovenal echter wil ik er zoveel als mogelijk voor jullie zijn.

Tot slot nog een woord van dank aan Cyrille Larosch, die mij enorm geholpen heeft bij het samenstellen van dit jaarverslag.

Ik hoop op een fijne samenwerking en wens jullie veel leesplezier!

Geco Visscher

Inhoud

Voorwoord	1
Het weer in 2019	3
Verhalen uit het veld	4
Hanta- en andere virussen	12
Steenuil als ambassadeur voor biotoopverbetering	12
Broedresultaten 2019	14
Verslag jaarlijkse bijeenkomsten veldwerkers	17
Projecten nestkasten	18
Poster groeistadia	19
Bouwtekening marterproof nestkast	20

Het weer in 2019

Weinig vorst is positief voor de muizenstand en dus indirect voor de steenuil. Doordat de winter van 2018-2019 net als de winter ervoor zeer zacht en zonnig was, bleef de muizenstand in het voorjaar op peil. Later in het seizoen daalde de muizenstand door de hitte en droogte.

In de tweede helft van januari was het een langere tijd koud, met -8,1 °C op 21 januari als laagste temperatuur in De Bilt van deze winter. Februari grossierde in vroege lentedagen. In Maastricht was de eerste lokale lentedag met maxima van 15 °C of meer al op 14 februari een feit. Vervolgens werd het de warmste 16 februari ooit gemeten en beleefden we op 17 februari de eerste officiële lentedag met 15,1 °C in De Bilt (in Maastricht 18,1°C). Verder was het een wisselvallige lente. De eerste achttien dagen van maart waren erg nat en zacht. Daarna was het vaak droog, waarbij koude noordenwinden en zwoele oosten- tot zuidoostenwinden elkaar regelmatig afwisselden.

De lente kende gemiddeld over het land een normale neerslagsom van 170 mm, maar toch was deze lente alweer sprake van droogteperiodes. Het neerslagtekort dat in de zomer en herfst van 2018 ontstond was ook na de winter nog niet verholpen.

Maart werd mede door de eerste helft van deze maand erg nat, vanaf 19 maart viel nauwelijks meer regen en ook in april en mei was het vaak droog. April en mei werden dan ook droger dan normaal, waarbij het op de zandgronden in Noord-Limburg aanmerkelijk droger was dan in de rest van Limburg. Op Koningsdag trokken buien over het land met als resultaat de op één na natste koninklijke feestdag. Op 4 mei kleurden de Limburgse heuvels wit. De laatste keer dat er begin mei sneeuw lag was in 1979.

In de tweede helft van mei vielen plaatselijk stevige buien met in korte tijd meer dan een halve maandsom regen. Juni was extreem warm, nat en zeer zonnig. Met een etmaalgemiddelde temperatuur van 18,1 °C in De Bilt was het de warmste junimaand sinds 1901.

Samenvattend begon 2019 met een zachte winter en een droog en warm voorjaar met genoeg prooiaanbod. Hierdoor waren de meeste uilen in goede conditie wat resulteerde in grote broedsels. Door de aanhoudende droogte in mei, afgewisseld met fikse buien in de eerste helft van juni, waren er minder prooien beschikbaar in de jongenfase.

Tabel 1. De uil en het weer KNMI station Maastricht/Beek (tabelopmaak Brabants Landschap)

Maand	Steenuil	Kerkuil	Temperatuur (°C)			Neerslag (mm)		
			Gem.*	2019	+/-	Gem.*	2019	+/-
Jan	Grenzen bepalen	Overleven	3,1	2,4	-	73	68,4	-
Feb	Grenzen bepalen	Banden met partner aanhalen	3,3	6,6	++	55	39,9	--
Mrt	Paarvorming	Werken aan broedconditie	6,2	8,1	++	68	106	++
Apr	Broeden	Broeden	9,2	10,9	+	44	20,8	--
Mei	Zorg voor de jongen	Veel muizen vangen	13,1	11,7	-	61	53,8	-
Jun	Jongen vliegen uit	Nog meer muizen vangen	15,6	19,5	++	68	64,9	-
Jul	Ieder voor zich	Jongen vliegen uit	17,9	19,5	+	78	66,8	-

* Het langjarig gemiddelde over het tijdvak 1981-2010

Verhalen uit het veld

Onderstaand een bloemlezing van wat de veldwerkers zoal aantreffen tijdens de controles.

Ontvangen 15 maart 2019, Ger Bouten

Ik ben een natuurliefhebber, en heb dan ook diverse nestkasten hangen rondom ons huis, ook een kerkuilenkast, nog niet bewoond.

Wij hebben al jaren een steenuilenpaartje op het erf met wisselend broedsucces 2018, 4 jongen uitgelopen 2017, 4 eieren niet uitgebroed.

Het paartje is weer aanwezig in 2019. Ik heb ook een paar nestkasten gemaakt en een aan vrienden gegeven deze had vorig jaar geen broedsucces

Verder probeer ik anderen die uiltjes horen of zien, te bewegen een nestkast op te hangen.

Ook probeer ik in het broedseizoen muizen te kweken door een vrij grote draadmand half te vullen met maiskolven daarboven op hooi en een waterdichte afdekking het duurt bijna een heel seizoen voordat ze de mais op hebben.

Die mand zet ik tegen de bijenstal, ikzelf heb het idee dat het helpt om de uiltjes van voer te voorzien. (moet wel oppassen dat niemand met muizenvergif aan de slag gaat, ook al meegemaakt alle jongen dood)

Wij hebben in de buurt van de nestkast ook een buis liggen van 160mm doorsnee de jonge uiltjes gebruiken deze ieder jaar als vluchtplaats als ik de hoek om kom zie ik ze in de buis rennen.

Ontvangen 13 mei 2019, Ger Bouten

Gisteren heb ik bij ons vlak bij de nestkast een erg verzwakte steenuil gevonden hij had een oog dicht en was erg vermagerd.

We hebben hem op de weegschaal gelegd hij woog nog 70 gr .

Op 1 mei had ik de nestkast gecontroleerd ze hadden toen 3 eieren .

Nu bij controle van de nestkast waren de eieren verdwenen.

Vanavond hoorde ik het andere uiltje zittend op de nok van de bedrijfsruimte steeds roepen.

Het zieke uiltje heb ik in een kist stuk van de grond gezet. Ik denk niet dat hij overleeft.

Ik ben bang dat er iemand in de buurt de muizen vergif gevoerd heeft, het uiltje had de tenen krampachtig samengetrokken.

Het is erg jammer , maar het is niet anders , de steenuil was geringd en had nummer 3678082 en was geringd in Kessel. Op 28-05-2010 is bijna 9 jaar oud.

Ontvangen n.a.v. mail met waarschuwing over weggewaaid nestkasten na een voorjaarsstorm

Hans Leeters, 17 maart 2019

Het is ieder jaar weer spannend om te gaan kijken of de kasten weer bezet zijn.

Afgelopen week werd ik gebeld dat op een locatie de boom met uilenkast en al was omgewaaid door de storm.

Ben meteen na mijn werk gaan kijken , de uiltjes zaten nog alle 2 in de kast, maar konden er niet uit omdat het nestmateriaal voor het uitvlieggat zat.

Gelukkig was ik er op tijd bij, de kast in een andere boom gehangen en de uiltjes weer terug gezet.

Hopelijk zijn ze nu niet van de leg af door de schrik.

Ontvangen 22 april 2019, Jan de Veen

Hoi Geco,

Een minder leuk verhaal, helaas.

Een terugmelding v.e. geringd (en ongeringd uiltje ,vermoedelijk een koppeltje) in de nabijheid van de kast ver dronken in een gierput.

Ontvangen 10 mei 2019, Jacques Ummels

Op 26 april heb ik de eerste controleronde gemaakt. Op 3 locaties broedende Steenuilen (4, 5 en 5 eieren). Op een locatie waar een aantal jaren is gebroed keek ik bij het voorzichtig openen van de kast aan tegen een kastanjebruine haarbal. Nu ken ik geen "uilen met haren" . Ik heb het deurtje weer gesloten en een aantal keren flink op de nestkast geklopt waarop de "harige uil", een Steenmarter, zich even liet zien (zie foto) en kroop weer terug in de kast. Zeer waarschijnlijk heeft hij hier zijn jongen geworpen. In het weiland waar de nestkast hangt lopen diverse dieren zoals kippen, ganzen, eenden etc. Toen ik de locatie-eigenaar van het resultaat in kennis stelde, zei zijn vrouw direct "nu weet ik ook waar men 15 kippen zijn gebleven".

In de directe omgeving heb ik ook een kerkuilennestkast hangen. In deze kast broedt jaarlijks een kerkuilenpaar. Drie jaar geleden heeft de Steenmarter hier alle eieren geroofd en een van de volwassen Kerkuilen gepredeerd. Ik heb de ingang toen steenmarterproof gemaakt. Er broedt nu weer een paartje Kerkuil met op dit moment 5 jongen (zie op YouTube: Live stream Uilenkast). Hoogst waarschijnlijk heeft deze marter 3 jaar geleden ook de "roofmoord" gepleegd op de Kerkuil.

Steenmarter

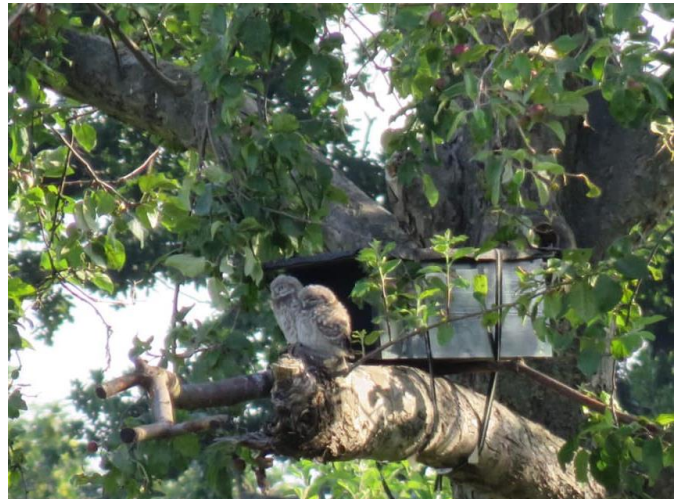
Ontvangen 4 augustus, Steenuilenwerkgroep Swentibold

Van een mooie holle boom de kast in..

Al jarenlang werd in een voormalige fruitboomgaard met nog enkele bomen een oude appelboom bebroed door een steenuilkoppel. Hier zat een prima holte die dienst deed als broedplek. In het najaar van 2016 kregen wij bericht dat de oude broedboom door een storm was ingescheurd en wellicht onbewoonbaar was geraakt..

Hierop hebben wij eind 2016 in een andere boom een kast gehangen als alternatieve broedplek. De kast werd het jaar erop direct geaccepteerd als nieuwe woning en zo succesvol bebroed. Ook in 2018 en dit jaar zijn er weer succesvol jongen uitgevlogen!

Door aangrenzende bewoners die vanuit hun eigen tuin goed zicht hebben op de kast worden ook nog eens prachtige foto's gemaakt, waarvan wij graag iedereen laten meegenieten!

Like onze facebookpagina en blijf op de hoogte; <https://www.facebook.com/steenuilswentibold/>

Ontvangen Hans Phijl

In 1995 werd met het plaatsen van steenuilenkasten begonnen. Ook weer via het IKL. Eerst werd er begonnen in de omgeving van Vaals. In 1997 rondom Vijlen. In 1998 hingen reeds 25 kasten. Op het ogenblik hangen er 35 steenuilenkasten in de hele gemeente. Deze kasten moeten zeker 2 á 3 keer worden gecontroleerd en schoongemaakt. Ondanks het grote aanbod aan kasten wil het niet echt lukken met de steenuilen. Gemiddeld zijn er tussen de 6 tot 8 broedsels per jaar. In 2000 waren er 4 broedsels en in 2001 3 broedsels. Daarna werden de broedsels constanter. In 2003, 2004 en 2005 waren er 8 broedsels. Het jaar ernaar in 2006 7 broedsels. In 2007, 2008, 2009 en 2010 waren er 8 broedsels. In 2011 waren er 7 broedsels met 19 jongen. 2012 schijnt een topjaar te worden voor de steenuilen. Bij de eerste controles lagen er 4 á 5 jongen in de kasten. Dit is nog nooit voorgekomen. In 2012 waren er 7 broedparen met 28 jongen. 2013 was een minder jaar door de slechte weersomstandigheden. Er waren 6 broedsels met weinig jongen. Er zijn in dat jaar 15 jongen uitgevlogen. 1 Koppel had de eieren in de steek gelaten. In 2014 waren 7 broedsels met gemiddeld 4 jongen. Er waren goede omstandigheden. Het beste resultaat ooit. Bij afwezigheid van muizen kan de steenuil zich ook voeden met insecten, wormen, kikkers enz. Het aantal uitgevlogen jongen ligt gemiddeld per nest tussen 2,8 en 3,0. Net genoeg om de soort in stand te houden. Ook spreeuwen en mezen maken gebruik van de kasten. De steenmarter brengt ook vaak een bezoek aan de kasten maar dan met minder goede bedoelingen. Diverse jongen werden dood gebeten. 2015 waren er 7 broedsels met 19 jongen. Ook waren er 2 broedsels in bomen in de buurt van de kast. Hier zijn 4 jongen uitgevlogen. In 2016 waren 6 broedsels. Er zijn 17 jongen uitgevlogen. In 2017 waren er 6 broedsels met 16 jongen. Er waren diverse broedsels in bomen. De kerkuilen- en steenuilenkasten hangen verspreid over de gemeente o.a. bij boerenbedrijven, particulieren, kasteeltuin en kerken. Bij iedereen die gevraagd werd om een kast te plaatsen kregen we volledige medewerking. Dank zij deze medewerking kon de steenuil en kerkuil van de ondergang gered worden.

Ontvangen 21 mei 2019, Thei Hermanns

Nest met 7 juvenielen:

Ontvangen van Geco Visscher

Een raadsel in Visserweert

Visserweert kent een stabiele steenuilpopulatie. Mijn maat, Fred van Geneijgen, en ik komen er al een jaar of 15, om in het vroege voorjaar naar de territoriumroep te luisteren. Daarna volgen steevast in de maanden mei en juni de controles op een paar adressen in dat leuke dorpje aan de Maas.

Op één van die locaties hebben we jarenlang vastgesteld dat een koppeltje steenuilen hun broedsel in een holte van een oude appelboom had. Ze gebruikten telkens dezelfde holte en maakten al die jaren geen gebruik van de nestkast die er vlakbij hing. Niet ideaal dus met al die rondstruinende steenmarters in de buurt. Eerlijk gezegd: best wel frustrerend!

Tot onze vreugde kozen de steenuiltjes in 2018 voor het eerst voor de marterproof nestkast. Een succesvol broedsel van 6 uitgevlogen juvenielen was het mooie resultaat.

Dit jaar konden we tot onze tevredenheid vaststellen dat hetzelfde vrouwtje (dat is het voordeel van ringen) weer 6 eieren aan het bebroeden was. De tweede controle, op 11 mei, was echter teleurstellend. Alle eieren waren kapot, maar niet uitgekomen. De kast lag bezaaid met veren van een adulte steenuil. In een hoek van de kast lag, zoals gebruikelijk, veel prooi opgestapeld. Daarbij lag tot onze verrassing het bijna kale karkas van een adulte, ongeringde, steenuil. Het karkas was nog volledig intact. Zou dit het mannetje zijn geweest?

We wisten het niet. Ook wisten we niet wat er gebeurd was.

In en bij de kast werden geen sporen van een steenmarter aangetroffen. Bovendien was de manier waarop het karkas in de hoek was gedeponneerd, identiek aan de manier waarop steenuilen hun prooi in de kast opslaan.

Al met al een vreemde situatie. Zou er een nieuwe steenuil zijn gekomen die in gevecht is geraakt met één van de aanstaande ouders? Geen idee.

Een paar uur na deze controle nam de zeer betrokken erfbewoner contact met ons op; hij hoorde geluiden vanuit de nestkast. Nadat hij op ons verzoek even voorzichtig had gekeken, kwam de verrassende mededeling dat er twee volwassen steenuilen in de nestkast zaten!

Na een week of 5 zijn we zelf weer gaan kijken. Tot onze vreugde zagen we een nest met 3 bebroede eieren en 2 juvenielen van 1 dag oud. Het vrouwtje bleek in 2018 als juveniel geringd te zijn in Susteren. In elk geval dus een nieuw vrouwtje.

Uiteindelijk zijn 5 juvenielen succesvol uitgevlogen. Uit de gegevens van onze metingen is gebleken dat het 1e ei van dit vervolgseksel op 18 mei gelegd is. Een week dus nadat wij het vernielde nest hadden gezien.

Een bijzonder verhaal met een toch wel mooie afloop!

Ingestuurd door Leon Heemels IVN Spaubeek

2019 was een slecht jaar voor aanwas van steenuilen binnen ons gebied. Van de in totaal 26 steenuilenkasten heeft er uiteindelijk maar een kast tot een goed resultaat geleid met in totaal slechts 4 uitgevlogen jongen

Ontvangen Suzie Evens

Betreft een artikel over de werkzaamheden van de uilenwerkgroep van IVN Voerendaal, afgedrukt in het lokale blad "D'r Sjeegel Ransdaal".

Uilen(-kasten) naar Ransdaal dragen

In RANSdaal zitten op dit moment heel wat jonge RANSuilen. Uilen spreken tot ieders verbeelding. Je ziet ze haast nooit, vliegen geruisloos, maken spannende geluiden en als je het geluk hebt om ze te zien zijn goed herkenbaar ook voor een leek. Wist u dat men in de vlieg- en windenergiewereld uilenveren als inspiratie hebben gebruikt?

Dat was voor de redactie de aanleiding om eens met de uilenwerkgroep van het IVN te gaan praten.

Ik tref Albert van den Dries, Ank van den Berg en Wiel Curfs in het honk van het IVN in de Ransdalerstraat. Wiel Curfs is wel al geruime tijd geen lid meer, maar hij heeft het werk ervan 25 jaar geleden opgestart en hij doet nog regelmatig mee aan projecten, zoals voorlichting op basisscholen. De uilenwerkgroep bestaat momenteel uit 6 mensen.

Ze zorgen voor bescherming van de kerk- en steenuilen door voldoende nestgelegenheid te realiseren en dragen bij aan de kennis over de soorten door mee te werken aan het ringonderzoek en het doorgeven van broedgegevens, advies over het plaatsen van nestkasten en erfinrichting tbv de kerk- en steenuilen en voorlichting aan kinderen op school.

Allereerst wordt in het kort verteld dat we in Limburg 6 uilensoorten kunnen tegenkomen, te weten de oehoe, de kerkuil, de steenuil, de velduil, de ransuil en de bosuil. Daarvan is de oehoe, met zijn 180 cm de grootste. De andere zitten tussen de 25 en 40 cm. De oehoe is zo groot dat die zelfs de kleinere uilen als prooi heeft.

Alleen de kerkuil, de steenuil en de bosuil nestelen in kasten. In Ransdaal treffen we in de kasten alleen de kerkuil en de steenuil aan. Beide staan ook op de rode lijst van bedreigde vogels. De bosuil nestelt meestal in een holte in een boom, bijvoorbeeld in een oude boomholtes.

De activiteiten van de werkgroep

De uilenkasten

Door het verdwijnen van boerderijen met open schuren worden de broedmogelijkheden steeds schaarser. De werkgroep vult dit op door het maken en onderhouden van uilenkasten. Van de genoemde uilensoorten worden alleen voor de steenuilen en de kerkuilen kasten gemaakt. De overige soorten hebben die hulp niet nodig.

De werkgroep startte in 2011 met 13 kasten en heeft momenteel binnen de gemeente Voerendaal 44 steenuilenkasten en 18 kerkuilenkasten in gebruik. Daarvan staan er respectievelijk 8 en 4 in Ransdaal. We hebben met een productief groepje mensen te maken!

De werkgroep zit steeds verlegen om materiaal voor het repareren en vervangen van kasten. Maar daarnaast zouden ze ook graag nieuwe mensen verwelkomen. Men vermeldt met dankbaarheid de donatie op van de onlangs overleden mevrouw Baggen-van Leeuwen voor de aanschaf van 5 steenuilenkasten.

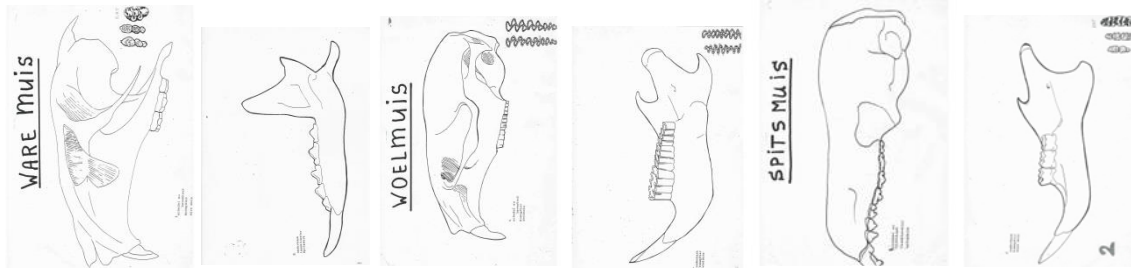
Inmiddels is er een moderne kast geplaatst in de ronde toren van kasteel Cortenbach, gesubsidieerd door de firma Vebego. Daarin kunnen de gebeurtenissen via video en internet worden gevolgd. Een belangrijke activiteit van de werkgroep het controleren van de nesten. Als de jonge uilen oud genoeg zijn (ongeveer 15 dagen) worden ze een voor een uit de kast gehaald. De lengte van de vleugels wordt gemeten, ze worden gewogen en ze worden door een gediplomeerde ringer geringd. De ring is van aluminium en is voorzien van het jaartal, een nummer en de locatie. Al deze gegevens worden op lijsten overgenomen en doorgegeven aan de landelijke vereniging SOVON zodat de uilen later geïdentificeerd kunnen worden. Zo is dit jaar gebleken dat Ransdaal niet alleen door toeristen als prachtige verblijfspot wordt gewaardeerd maar ook door een Belgische kerkuil. Het bleek om een dametje op leeftijd te gaan. Zij mag met recht een ervaren moederuil genoemd worden met de respectabele leeftijd haast 16 jaar! En ook een Duits steenuiltje is geëmigreerd naar onze gemeente. Zij blijkt een reuzetocht achter de rug te hebben want de ringplek is Helgoland in Duitsland. De natuur is een waarachtig raadsel.

Van de kasten is steeds ongeveer een kwart bezet. Wel is het zo dat een kerkuilenpaar vaak twee kasten gebruikt: één als broedkast en één als zogenoemde roestkast (rustkast).

Overige activiteiten

De uilenwerkgroep houdt ook voorlichtingsactiviteiten op basisscholen en bijvoorbeeld bij de scouting. Ook de overige leden van het IVN nemen deel aan dit soort activiteiten.

Tijdens zo'n activiteit kunnen braakballen van uilen worden onderzocht. Daarin bevinden zich de onverteerde resten van hun prooi. De leerlingen kunnen dan aan de hand van de skeletdelen nagaan welke dieren zijn opgegeten. Daarvoor wordt met name naar de gebitjes van de muizen gekeken. Daarvoor worden voorbeeldkaarten gebruikt:

Bedreigingen

De werkgroep vertelt ook over de bedreigingen waaraan de uilen blootstaan. Slechts 30% van de uilskuikens overleeft het eerste levensjaar!

Gif is een grote vijand van de uil. Een jong dat gevoerd wordt met vergiftige muizen zal sterven.

Muizengif is overigens inmiddels verboden.

Een andere grote bedreiging is het verkeer, maar ook de marter bedreigt de uil. Om dat tegen te gaan wordt de ingang van een uilenkast zodanig gemaakt dat een marter er niet meer in kan.

Oproep

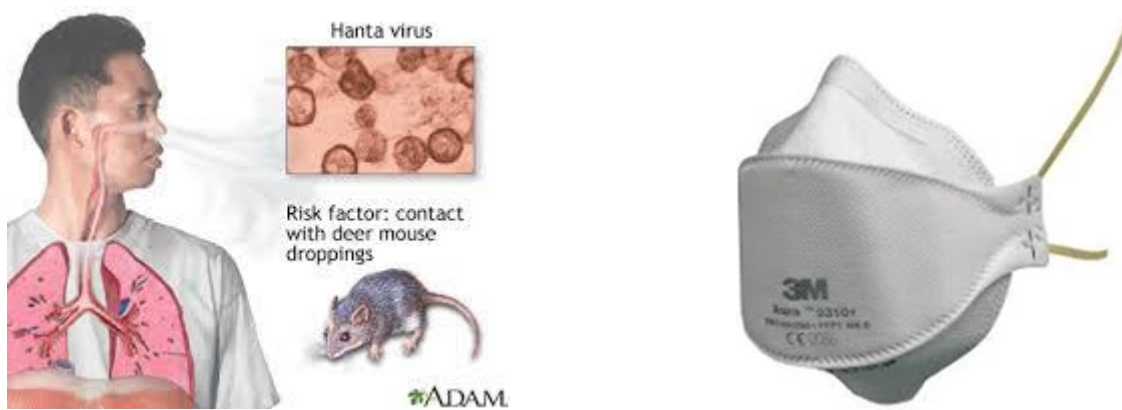
Begint het bij u te kriebelen, bent u ook geïnteresseerd? U kunt gerust eens meelopen tijdens het controleren van de uilenkasten! Of altijd al willen weten hoe uilen geringd worden? Misschien timmert en repareert u graag? Neem contact met Albert van den Dries via a.vd.dries@gmail.com! Zij zijn naarstig op zoek naar mensen met hart voor de natuur, die deze groep willen versterken. Ook een donatie voor materiaal is zeer welkom, want met name de steenuilennestkasten hebben veel te verduren van de weersomstandigheden.

Hanta- en andere virussen

(uit: Nieuwsbrief KU zomer 2019)

Het RIVM over virussen Op de site van het RIVM is een reuze interessant artikel verschenen over virussen die muizen en ratten bij zich kunnen dragen. Het zogenaamde hantavirus. Het hantavirus kan via urine, ontlasting en speeksel van ratten en muizen overgedragen worden op mensen. Er zijn verschillende soorten hantavirussen. De infectie verloopt meestal mild. Muizen en ratten kunnen hantavirus bij zich dragen en mensen besmetten. Dit kan na indrogen ook als stofdeeltjes ingeademd worden. Deze virussen zijn niet van mens op mens overdraagbaar. De hantavirussen die in Nederland voorkomen zijn Puumalavirus, Seoulvirus en Tulavirus. Hantavirusinfectie komt in Nederland zelden voor. Toch leek het ons goed u hierover te informeren. Immers, we worden bij kastcontroles blootgesteld aan de stoffen die in en rond de kasten zweven. En niet iedereen draagt een kapje voor de mond en neus om de luchtwegen te beschermen. Voor meer informatie over dit fenomeen, klikt u op deze link. <https://www.rivm.nl/hantavirusinfectie>

Steenuil als ambassadeur voor biotoopverbetering

Voor velen van ons zal IKL geen onbekende zijn. IKL houdt zich bezig met het behoud en de ontwikkeling van het Limburgse landschap. Op allerlei manieren is IKL adviserend en tegelijkertijd een schakel tussen verschillende organisaties die bij het landschap betrokken zijn.

Zo kunnen inwoners van Limburg gebruik maken van de kennis van IKL als het gaat om biotoopverbetering van erven en tuinen. Omdat zo'n biotoopverbetering een positieve uitwerking kan hebben op steenuilen, is bij dit project een samenwerking tot stand gekomen tussen IKL, gemeenten en Vogelwacht Limburg.

De steenuil is een prima ambassadeur om te komen tot verbetering van biotopen.

Dat is niet alleen in het belang van steenuilen, maar voor de hele flora en fauna op een erf of in een grote tuin.

De manier waarop we samenwerken komt erop neer dat IKL met gemeenten afspraken maakt over het geven van algemene voorlichting tijdens een informatiebijeenkomst. Tijdens zo'n bijeenkomst met inwoners van die gemeente wordt door Geco Visscher een presentatie verzorgd over steenuilen en hun biotoop. Om alvast kennis te kunnen maken zijn de lokale veldwerkers van SWL hier zoveel als mogelijk bij aanwezig. Bij belangstellenden wordt zowel door IKL als door ons (de lokale veldwerkers van SWL) ter plekke bekeken of het zinvol is om een nestkast voor steenuilen te plaatsen.

Als het om een geschikte locatie gaat (biotoop is goed en er zijn steenuilen in de omgeving), dan stelt IKL een nestkast voor die locatie ter beschikking.

Dit najaar zijn we begonnen om, samen met de lokale veldwerkers, de eerste 15 nestkasten in de gemeente Maasgouw te plaatsen.

Mocht er belangstelling zijn om dit ook binnen het eigen werkgebied te gaan doen, neem dan contact op met Geco Visscher.

Plaatsing 1^e nestkast bij St. Anna in Beegden

Wilde bloemenmengsel

Aanleg/onderhoud biotoop

Broedresultaten 2019

Door het gegeven dat ALLE veldwerkers hun controleresultaten hebben ingeleverd, hebben we een goed totaalbeeld van heel Limburg. Het totaal aantal geregistreerde steenuil broedgevallen in 2019 is 282.

Het jaar 2019 was een goed muizenjaar. Dat heeft meteen invloed op de broedresultaten van roofvogels en uilen, waaronder de steenuil.

Het gemiddeld aantal uitgekomen juvenielen per nest is hoog:

Zuid-Limburg:	2,86 (195 juv. : 68 nesten)
Midden- en Noord Limburg:	3,28 (702 juv. : 214 nesten)
Limburg:	3,18 (897 juv. : 282 nesten)

Op een paar plaatsen in Zuid-Limburg hebben we te maken gehad met een vrij hoog aantal (vaak onverklaarbare) mislukte broedsels, waardoor het gemiddelde een beetje “gedrukt” is.

Doordat in eerdere jaren niet iedereen de broedgegevens heeft ingestuurd ontstaat een beeld waarin de verschillende jaren wat lastig met elkaar te vergelijken zijn.

De Limburgse resultaten van 2019 zijn in elk geval vergelijkbaar met goede jaren die we eerder hebben gehad. Het aantal gecontroleerde nestkasten en het aantal juvenielen is nog nooit zo hoog geweest als dit jaar!

Dank aan iedereen voor al het vrijwilligerswerk dat gedaan is en voor het insturen van de gegevens!

Broedresultaten 2019

ZUID-LIMBURG				
NAAM	WERKGROEP	KASTEN (gecontroleerd)	NESTEN	JUVENIEL
Alblas, Peter	Particulier	8	7	15
Deckers, Jan	IVN Elsloo-VWG De Wouw	7	3	9
Deguelle, Bert	IVN Schinnen-Beekdaelen	3	0	0
Engelen, Huub	Particulier	6	1	2
Evens, Suzie	IVN Voerendaal	41	7	9
Heemels, Leon	IVN Spaubeek	26	1	4
Hensgens, Ger	IVN-VWG Eys	10	1	3
Heijnen, Guido	SWG Itteren	7	1	4
Kaasenbrood, Stuf	IVN Munstergeleen	11	5	17
Kloosterboer, Henny	IVN-VWG Maastricht	1	1	3
Larosch, Cyrille	SWG Swentibold	12	4	16
Lumens, Ger	Particulier	4	0	0
Meyer, Philippe	IVN Eijsden	21	10	24
Packbier, Danny	Particulier	1	0	0
Phijl, Hans	VWG Vaals	31	6	25
Possen, Piet	IVN Simpelveld - Bocholtz	15	3	12
Reumers, Huub	Stichting Gruetes Sectie Natuur	10	1	4
Stijnen, Peter	Particulier	10	8	20
Ummels, Jack	VWG Geulle	18	3	10
Veen de, Jan	WG Ulestraten	40	4	13
Wijnands, Jos	WG 'T Klein Uulke'	24	2	5
MIDDEN-LIMBURG				
Beckers, Henk	VWG Roerstreek	70	23	75
Ernst, Gerard	UWG Leudal	12	5	16
Heemels, Jan	Particulier	2	0	0
Heijkers, Jan	Particulier	26	13	40
Leeters, Hans	Particulier	8	5	20
Luijten, Har	VWG-SWG Nederweert	114	20	75
Mölling, Piet	IVN Baarlo-Maasbree	34	8	31
Peeters, Frans	VWG Tösse Bos en Maas	26	1	4
Verstappen, Martien	WG Eiland in de Maas	30	5	14
Visscher, Geco	UWG Echt-Susteren de Haeselaar	70	31	79
NOORD-LIMBURG				
Bouten, Ger	Particulier	1	1	0
Faasen, Leugène	IVN Maasduinen	10	5	15
Hagens, Ton	VWG 't Hokske Sevenum	50	12	36
Hoeijmakers, Mia	IVN Maasdorpen	45	16	75
Michels, Gerrit	UWG Maas en Peel	95	34	116
Toonen, John	IVN Maas en Niers	218	35	106

TOTAAL**1117****282****897**

Zuid-Limburg

Jaar	Nesten	Jongen
2012	47	134
2013	40	95
2014	50	162
2015	69	191
2016	65	202
2017	61	144
2018	21	56
2019	68	195

Midden-Noord Limburg

Jaar	Nesten	Jongen
2012	189	632
2013	150	424
2014	173	577
2015	161	454
2016	198	650
2017	146	413
2018	99	270
2019	214	702

Limburg

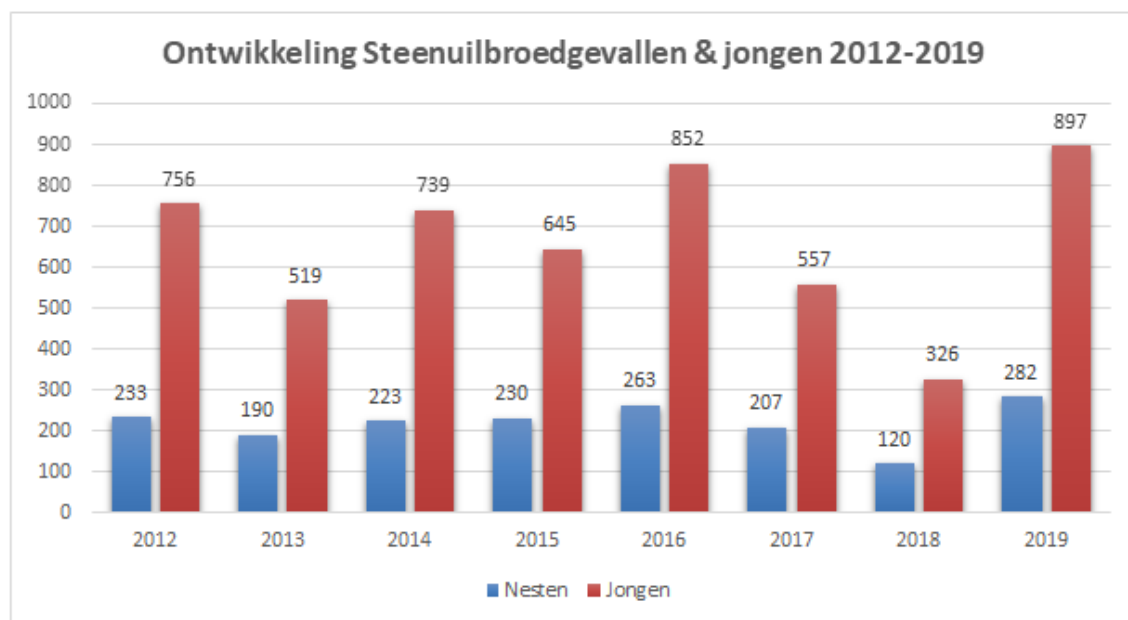
Jaar	Nesten	Jongen
2012	233	756
2013	190	519
2014	223	739
2015	230	645
2016	263	852
2017	207	557
2018	120	326
2019	282	897

Omdat nacontroles niet overal worden uitgevoerd kan niet vastgesteld worden of een broedsel al dan niet succesvol is. Daarom is gekozen voor de term "nest" als er sprake is van het aantreffen van eieren of juvenielen.

Eveneens door het ontbreken van standaard nacontroles gaat het bij de term "jongen" om het aantal juvenielen dat in een nest is gezien.

Hiervan is het aantal succesvol uitgevlogen juvenielen onbekend.

De jaren 2017 en 2018 zijn niet compleet i.v.m. veel ontbrekende gegevens.

Verslag jaarlijkse bijeenkomsten veldwerkers

In november zijn in Geleen en Belfeld de jaarlijkse bijeenkomsten van en voor veldwerkers gehouden. Met 60 deelnemers, die bijna allemaal actief deelnamen aan gesprekken over allerlei onderwerpen, was de opkomst prima.

Tijdens de bijeenkomst in Geleen werd afscheid genomen van Peter Alblas, die het coördinatorschap heeft overgedragen. Met een mandje streekproducten uit goede biotopen en een luid applaus van de aanwezigen werd Peter in het zonnetje gezet en bedankt voor zijn werkzaamheden ten behoeve van de bescherming van steenuilen.

Tijdens de avonden werd onderling kennism gemaakt, we keken naar de kwaliteit van onze nestcontroles, de broedresultaten van 2019 werden besproken en een paar meer huishoudelijke onderwerpen, zoals nestkastprojecten, werden doorgenomen.

Daarnaast werd uitgebreid stil gestaan bij het belang van het doorgeven van broedgegevens aan Sovon. Een aantal mensen heeft zich opgegeven voor een cursus 'gebruik digitale nestkaart', die naar verwachting in de komende wintermaanden gegeven gaat worden.

Omdat 'meten, weten is' werd het belang van het zo compleet mogelijk en tijdig doorgeven van de broedgegevens aan de coördinator ook besproken.

Alleen met een goede registratie van onze Limburgse steenuilen, kunnen we een belangrijke gesprekspartner en adviseur zijn en blijven voor gemeenten en de provincie.

Zowel door deelnemers in Geleen als in Belfeld werd uitgesproken dat we echt iets moeten gaan doen aan de vergrijzing bij de veldwerkers. Afgesproken is dat veldwerkers zelf binnen hun eigen omgeving op zoek gaan naar mensen die actief willen ondersteunen bij de veldwerkzaamheden. Daarnaast zal het komende jaar door de coördinator, in gebieden waar vergrijzing een acuut probleem is en op plaatsen waar geen veldwerkers zijn, contact worden gezocht met natuurorganisaties. Mogelijk kunnen op die manier vrijwilligers enthousiast worden gemaakt voor het veldwerk met steenuilen.

Tussen de verschillende onderwerpen door werden de 'steenuilenkenners' onderworpen aan een heuse quiz. Het zal geen verrassing zijn dat deze glansrijk werd gewonnen door Peter Alblas die nul fouten had, meteen op de hielen gevolgd door Frank Peters, met slechts één foutje. Daarmee hebben beiden natuurlijk eeuwige roem verworven 😊

Al met al twee erg zinvolle en inspirerende avonden, die in november 2020 een vervolg gaan krijgen.

Projecten nestkasten

Je hebt een mooie locatie voor steenuilen gevonden, mensen hebben zich gemeld met de informatie dat bij hun woning steenuilen zitten of een oude verrotte nestkast moet vervangen worden.

Herkenbaar?

Voor veel veldwerkers is het niet altijd vanzelfsprekend dat er voldoende nestkasten beschikbaar zijn. Sommigen van ons zijn in staat om zelf kasten te (laten) timmeren, anderen echter niet.

Naast de in dit jaarverslag al beschreven samenwerking tussen IKL, gemeenten en [Vogelwacht Limburg \(VWL\)](#), maken we gebruik van nog twee mogelijkheden om aan nestkasten te komen.

De eerste is een samenwerking tussen [IKL](#), [Natuurrijk Limburg](#) en VWL. Natuurrijk Limburg (NaLi) verbindt mensen die geloven dat landbouw en natuur samen veel meer kunnen dan alleen. Inwoners van Limburg kunnen zowel bij IKL als bij NaLi een nestkast bestellen. De kosten hiervan worden door IKL cq NaLi bepaald. Dit is een overeenkomst waar SWL helemaal buiten staat. Wij, de veldwerkers van SWL, geven een advies over de plaatsing en nemen de nestkast op in ons bestand van te controleren kasten.

De tweede mogelijkheid is dat we gebruikmaken van sponsoring. Na een aanvraag die VWL daartoe heeft gedaan heeft de Stichting Dier in Nood uit Maastricht een geldbedrag ter beschikking gesteld voor de bescherming van steenuilen.

Met dit geld kunnen we ongeveer 25 nestkasten, in eigen beheer, laten maken. Voor leden van VWL zijn deze nestkasten gratis te bestellen via Geco Visscher.

Meer informatie over onze partners: <https://dierinnoodmaastricht.nl/kj3/index.php>

(donaties : IBAN: NL 89 INGB 0004487190) en <https://www.ikl-limburg.nl/> en <https://www.natuurrijklimburg.nl/>

De steenuil - Een overzicht van de ontwikkelingen tijdens de eerste levensfase.

Dag 1

Mooi wit dons en
oranje hakken.

Dag 3

De ogen zijn nog altijd gesloten.

Dag 5

De eerste tekenen van het grijze
donspak worden zichtbaar.

Dag 7

De eitand is bijna altijd nog te zien.

Dag 9

Het jong is nu grijs en
de ogen zijn open.

Dag 11

De eerste bruine veertjes beginnen
door te komen.

Dag 13

Het jong met grijsgroene ogen
kan rechtop zitten. Vanaf deze
leeftijd kunnen ze geringd worden.

Dag 15

In de blauwgrijze bloedspoen
ontwikkelen zich de slagpennen.

Dag 17

Onder de neusgaten en
aan weerszijden van de snavel
ontwikkelen zich de tastveren.

Dag 19

Rug- en staartveren groeien uit.
Het achterhoofdsgesicht
wordt zichtbaar.

Dag 19

De voor de steenuil karakteristieke
koptekening heeft zich ontwikkeld.

Dag 21

De jongen in dit nest verschillen
onderling weinig in leeftijd.

Dag 23

Het jong zit nu soms al buiten
bij de nestopening.

Dag 25

De witte 'V' op het achterhoofd
wordt steeds beter zichtbaar.

Dag 27

Veel kleine uilensoorten
hebben een dergelijke tekening
op het achterhoofd.

Dag 29

De staartpennen hebben bijna
de halve lengte. De jongen zijn nu
takkelingen.

Dag 35

Het laatste dons zit nog op de kop;
anders dan bijvoorbeeld
bij kerkuiljongen is de buik al donsvrij.

Dag 39

Het jong verkent al
zelfstandig het territorium.

Dag 43

Het jeugdkleed is klaar.
In de nazomer komt de volwassen
koptekening tevoorschijn.

 Brabants Landschap
Coördinatiepunt Landschapsbeheer

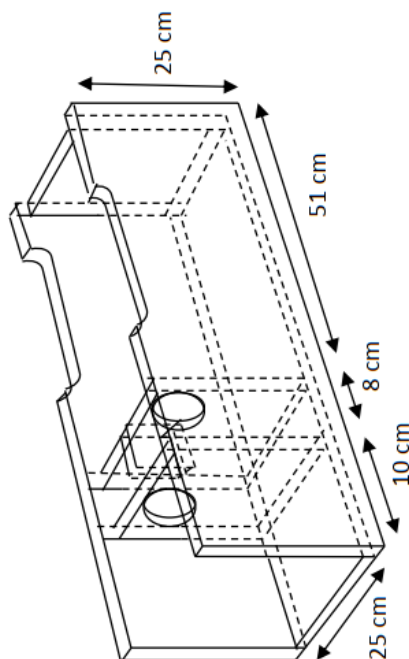
**Netwerk UILEN
BESCHERMING
BRABANT**

Fotograaf: Rob Hendriks
Tekst uit: 'Steenuilengroep'
van P. en W. Beersma
& A. van den Burg.
Ontwerp: Esmée Vogels

Marterproof nestkast voor de steenuil

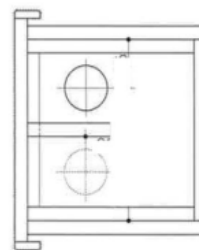
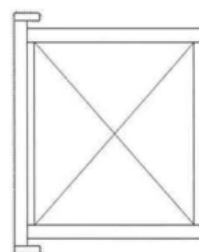
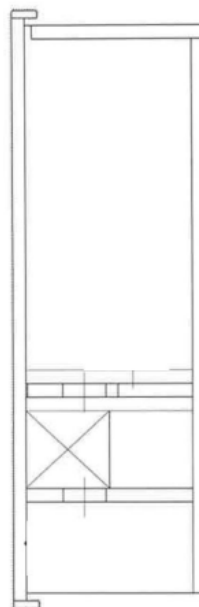
Steenuilen Werkgroep Drenthe i.s.m. Vogelwacht Uffelte e.o.

Uitgangspunten tekening marterproof nestkast steenuil, type Vemden:

- Uitwendige maten excl. deksel: lengte= 75 cm, breedte 29 cm, hoogte 27 cm.
- Dikte plaatmateriaal 2 cm (bij dunner materiaal wordt de broedruimte langer).
- Ruimte onder het anti-marterschotje is 8 cm.
- Diameter vliegopening is 6,7 cm.
- Aan beide zijkanalen, achterkant en beide tussenschotten zit een gleuf (1,5 cm diep) net onder het deksel voor de ventilatie.
- Het deksel heeft wat speling voor goede ventilatie
- De maten in de tekening zijn binnenmaten (voorportaal 10 cm – tussenschot 2 cm – tussenruimte 8 cm – tussenschot 2 cm – broedruimte 51 cm – achterwand 2 cm)

Het dak is van multiplex bedekt met dakleer.

Afstand onderkant vlieggaten <> bodem is 10 cm

Afstand onderkant dwarschotje <> bodem is 8 cm